ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 24ης Μαρτίου 2009 *

Στην υπόθεση C-525/06,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το rechtbank van koophandel te Hasselt (Βέλγιο) με απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Δεκεμβρίου 2006, στο πλαίσιο της δίκης

De Nationale Loterij NV

κατά

Customer Service Agency BVBA,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann (εισηγητή), P. Kūris, L. Bay Larsen και C. Toader, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: R. Grass

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 49 ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δίκης μεταξύ της De Nationale Loterij NV (στο εξής: Nationale Loterij) και της Customer Service Agency BVBA, με αντικείμενο, αφενός, να διαπιστωθεί ότι οι δραστηριότητες της δεύτερης, οι οποίες συνίστανται

στην άγρα προσώπων προς συμμετοχή ομαδικώς και ατομικώς στην Euro Millions, ενός τύπου λόττο που διοργανώνεται σε ευρωπαϊκή κλίμακα, συνιστούν προσβολή των χρηστών συναλλακτικών ηθών και του εκ του νόμου μονοπωλίου που έχει απονεμηθεί στη Nationale Loterij όσον αφορά τη διοργάνωση δημοσίων λαχειοφόρων αγορών και, αφετέρου, να διαταχθεί η άμεση παύση των εν λόγω δραστηριοτήτων.

3 Το rechtbank van koophandel te Hasselt, έχοντας αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα με το κοινοτικό δίκαιο της βελγικής νομοθεσίας για τα τυχηρά παίγνια την οποία κλήθηκε να εφαρμόσει, ειδικότερα του νόμου περί εξορθολογισμού της λειτουργίας και της διαχειρίσεως της Loterie Nationale (Wet tot rationalisering van de werking en het beheer van de Nationale Loterij), της 19ης Απριλίου 2002 (*Belgisch Staatsblad* 4 Μαΐου 2002, σ. 18828), και διερωτώμενο ιδίως κατά πόσον συμβιβάζεται το εκ του νόμου μονοπώλιο της Nationale Loterij για τη διοργάνωση δημόσιων λαχειοφόρων αγορών με το άρθρο 49 ΕΚ, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 49 ΕΚ την έννοια ότι περιοριστικές εθνικές διατάξεις, μεταξύ των οποίων το άρθρο 37 του νόμου της 19ης Απριλίου 2002, που παρακωλύουν την πρόσβαση επιχειρήσεως στην αγορά προς τον σκοπό επιτεύξεως κέρδους μέσω πωλήσεως δελτίων ομαδικής συμμετοχής στην Euro Millions, παραμένουν επιτρεπτές λαμβανομένου υπόψη του γενικού συμφέροντος (αποτροπή της σπατάλης χρημάτων μέσω του παιγνίου), γνωστού όντος ότι:

α) η Nationale Loterij, η οποία έχει αποκτήσει από το Βελγικό Δημόσιο εκ του νόμου μονοπώλιο και καταβάλλει γι' αυτό προσόδους μονοπωλίου και η οποία σκοπό έχει να διοχετεύσει προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις την έμφυτη στον άνθρωπο τάση προς το παίγνιο, προβαίνει τακτικώς σε διαφημίσεις για τη συμμετοχή στην Euro Millions και ως εκ τούτου ενισχύεται στην πραγματικότητα η τάση προς το παίγνιο,

β) οι τακτικώς πραγματοποιούμενες διαφημίσεις από τη Nationale Loterij και οι μέθοδοι πωλήσεών της επιφέρουν διεύρυνση της αγοράς, ενώ η Nationale Loterij παρασύρεται στη μεγιστοποίηση του κύκλου εργασιών (χρηματοοικονομικά κίνητρα), αντί της διοχετεύσεως προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις της έμφυτης στους πολίτες τάσεως προς το παίγνιο,

γ) λιγότερο περιοριστικά μέτρα, όπως περιορισμός των διακυβευομένων ποσών και των δυνατοτήτων πραγματοποιήσεως κέρδους, μπορούν να υπηρετήσουν καλύτερα τον επιδιωκόμενο σκοπό, ήτοι τη διοχέτευση προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις της έμφυτης τάσεως προς το παίγνιο;

2) Αντιβαίνει προς την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών (άρθρο 49 ΕΚ) μια περιοριστική εθνική διάταξη, όπως το άρθρο 37 του νόμου της 19ης Απριλίου 2002, που παρακωλύει την πρόσβαση επιχειρήσεως στην αγορά προς τον σκοπό επιτεύξεως κέρδους μέσω πωλήσεως δελτίων ομαδικής συμμετοχής στην Euro Millions, γνωστού όντος ότι η καθής δεν διοργανώνει η ίδια λαχειοφόρους αγορές, αλλά αποβλέπει μόνο στη διοργάνωση, για κερδοσκοπικούς σκοπούς, της ομαδικής συμμετοχής στην Euro Millions μέσω ιδίων δελτίων συμμετοχής της Nationale Loterij;»

4 Μετά την υποβολή στο Δικαστήριο της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, η Nationale Loterij άσκησε ενώπιον του hof van beroep te Antwerpen έφεση κατά της αποφάσεως περί παραπομπής.

5 Με απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2007, το εν λόγω δευτεροβάθμιο δικαστήριο μεταρρύθμισε την απόφαση περί παραπομπής και υποχρέωσε την Customer Service Agency BVBA, λόγω μη τηρήσεως της εθνικής νομοθεσίας, να παύσει τις δραστηριότητές της επ' απειλή χρηματικής ποινής 5 000 ευρώ για κάθε διαπιστούμενη παράβαση. Με την απόφασή του, το hof van beroep te Antwerpen έκρινε ότι ορθώς το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έθεσε το ερώτημα κατά πόσον συμβιβάζεται η εθνική νομοθεσία με το άρθρο 49 ΕΚ. Εντούτοις, εκτίμησε ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό ήταν προφανής και ότι κατά συνέπεια δεν συνέτρεχε ανάγκη να υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως. Κατόπιν εξετάσεως της

εθνικής νομοθεσίας υπό το πρίσμα της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-243/01, Gambelli κ.λπ. (Συλλογή 2003, σ. I-13031), έκρινε ότι η νομοθεσία αυτή συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο.

6 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, προκειμένου περί δικαστηρίου κατά των αποφάσεων του οποίου μπορεί να ασκηθεί ένδικο μέσο του εσωτερικού δικαίου, το άρθρο 234 ΕΚ δεν απαγορεύει να εξακολουθούν να υπόκεινται στα προβλεπόμενα από το εθνικό δίκαιο τακτικά ένδικα μέσα οι αποφάσεις ενός τέτοιου δικαστηρίου με τις οποίες υποβάλλεται προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο (αποφάσεις της 12ης Φεβρουαρίου 1974, 146/73, Rheinmühlen-Düsseldorf, Συλλογή τόμος 1974, σ. 85, σκέψη 3, και της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-210/06, Cartesio, Συλλογή 2008, σ. I-9641, σκέψη 89).

7 Εξάλλου, η ερμηνεία του άρθρου 234 ΕΚ που εκτίθεται στη σκέψη 98 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Cartesio είναι αλυσιτελής σε ό,τι αφορά την υπόθεση της κύριας δίκης. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση Cartesio, το Δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με κανόνες του εθνικού δικαίου σχετικούς με το δικαίωμα εφέσεως κατ' αποφάσεως διατάσσουσας την προδικαστική παραπομπή, χαρακτηριζόμενους από το ότι ολόκληρη η υπόθεση της κύριας δίκης παραμένει εκκρεμής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, μόνο δε η απόφαση περί παραπομπής αποτελεί αντικείμενο περιορισμένης εφέσεως. Με την ως άνω σκέψη 98, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 234, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ έχει την έννοια ότι η αρμοδιότητα την οποία απονέμει η διάταξη αυτή της Συνθήκης ΕΚ σε κάθε εθνικό δικαστήριο να διατάσσει την προδικαστική παραπομπή ενώπιον του Δικαστηρίου δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση από την εφαρμογή τέτοιων κανόνων οι οποίοι επιτρέπουν στο κατ' έφεση δικάζον δικαστήριο να μεταρρυθμίσει την απόφαση η οποία διατάσσει την προδικαστική παραπομπή ενώπιον του Δικαστηρίου, να καταργήσει την παραπομπή αυτή και να διατάξει το δικαστήριο που εξέδωσε την εν λόγω απόφαση να επαναλάβει την ανασταλείσα εσωτερικού δικαίου διαδικασία. Μια τέτοια ερμηνεία δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στην υπόθεση της κύριας δίκης, αφού στην υπόθεση αυτή η διαφορά δεν εκκρεμεί πλέον ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

8 Ειδικότερα, το hof van beroep te Antwerpen επέλυσε το ίδιο τη διαφορά μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης, αναλαμβάνοντας έτσι την ευθύνη να διασφαλίσει την τήρηση του κοινοτικού δικαίου.

9 Διαπιστώνεται επομένως ότι δεν υφίσταται πλέον διαφορά ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

10 Δεδομένου ότι ο δικαιολογητικός λόγος της προδικαστικής παραπομπής δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικών γνωμών επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, αλλά στην αυτονόητη ανάγκη αποτελεσματικής επιλύσεως μιας ένδικης διαφοράς (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2005, C-225/02, García Blanco, Συλλογή 2005, σ. I-523, σκέψη 28), η απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα δεν είναι πλέον, ως εκ τούτου, αναγκαία.

11 Έτσι, έστω και χωρίς απόσυρση της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου, στο οποίο εναπόκειται, καταρχήν, να αντλήσει τις συνέπειες μιας αποφάσεως που εκδίδεται στο πλαίσιο εφέσεως κατά της αποφάσεως που διατάσσει την προδικαστική παραπομπή και, ειδικότερα, να καταλήξει αν πρέπει είτε να εμμείνει στην αίτησή του εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είτε να την τροποποιήσει είτε να την αποσύρει (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσα απόφαση Cartesio, σκέψη 96), διαπιστώνεται εν προκειμένω ότι παρέλκει η απάντηση στην εν λόγω αίτηση.

12 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) διατάσσει:

Παρέλκει η απάντηση στην αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση C-525/06.

(υπογραφές)